

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา กำหนดสิทธิและหน้าที่ทั้งของรัฐและประชาชนเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (มาตรา 23) (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2542, หน้า 12) ที่เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก จึงมีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก 1166/ 2544 เรื่องให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้ ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน ทั้งนี้ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนำร่อง จำนวน 162 โรงเรียน และโรงเรียนเครือข่าย 1,564 โรงเรียนทั่วประเทศ ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียน

ไปตามลำดับข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับการจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมประเทศชาติและพลโลก (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 1-3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 2542, หน้า 15) บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ” เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษา และจัดการเรียนรู้ขึ้นใช้เอง โดยให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการงานวิชาการ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำสาระของหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและศักยภาพของสถานศึกษา (สำนักงานโครงการนาร่องปฏิรูปการศึกษา, 2544, หน้า 9-10)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพซึ่งหากคนมีคุณภาพแล้วย่อมส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในระยะที่ผ่านมาแม้ว่าจะได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยมาตลอด แต่จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา

ในแต่ละครั้งก็มักจะพบว่าคุณภาพของเด็กไทยยังดีอยกว่านานาชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ หรือคุณธรรม จริยธรรม จากสภาพปัญหาดังกล่าว รัฐจึงกำหนดนโยบายปฏิรูปการศึกษาขึ้น และกำหนดให้สถานศึกษามีความสำคัญสูงสุดต่อการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าการดำเนินงานในระดับนี้จะมีผลกระทบต่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยตรง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กโดยมีการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษามากขึ้นในลักษณะการบริหารงานที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้ที่ต้องจัดทำภารกิจที่กำหนดไว้ในกฎหมายให้บรรลุผลสำเร็จ แม้ว่าการกิจบางอย่างจะเป็นเรื่องใหม่และมีความสลับซับซ้อนในการดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูไม่เคยดำเนินการมาก่อนก็ตาม เช่น การจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา การจัดการศึกษาหลายรูปแบบ และมีการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยในชั้นเรียน หรือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นต้น จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นอย่างยิ่ง (คำริ บุญชู, 2545, หน้า 2-3)

จากกรณีกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาใหม่ที่ยึดหลักเอกภาพ ด้านนโยบายแต่หลากหลายการปฏิบัติสู่สถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้ อย่างคุ้มค่าเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับองค์กร ดังนั้นในการนำหลักสูตรการศึกษาขึ้นพื้นฐานไปใช้ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน การปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารหลักฐานการศึกษาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง บริบทของสังคม ชุมชน จึงเป็นเรื่องยากในการปรับเปลี่ยนความรู้ เจตคติ พฤติกรรมของบุคคลและองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้าในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มึนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในจังหวัดสระแก้ว ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง ซึ่งจากการดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นมา ปัญหาที่พบคือ โรงเรียนนาร่อง โรงเรียนเครือข่าย มีการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ต่ำที่สุด คณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจในการบริหารจัดการหลักสูตร

นัก นัก ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนน้อย และปัญหาด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลยังไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง ด้านประเภทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดเป็นโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สหวิทยาเขตละ 1 แห่ง ประกอบด้วยสถานศึกษามีบุคลากรครบทุกกลุ่มสาระ และสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเดียวกันได้ระดมสรรพกำลังจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน ส่วนโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีการบริหารจัดการหลักสูตรในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีจำนวนมาก บุคลากรส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับสาระการเรียนรู้และไม่ครบทุกกลุ่มสาระและมีการเตรียมความพร้อมน้อย คณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร ขาดคู่มือเอกสารประกอบ และขาดผู้เชี่ยวชาญแนะนำ (สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1-12, 2546, หน้า 171-172) จะเห็นได้ว่าการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษามุ่งผลิตกำลังคนให้มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาชาติให้มีความรู้ในทุก ๆ ด้าน เพื่อจะได้นำไปพัฒนาประเทศชาติให้มีศักยภาพสูงยิ่งขึ้น ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษานั้นคือ หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ซึ่งเมื่อกล่าวถึง การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในระดับใดก็ตาม จำเป็นต้องมีหลักสูตรที่อยู่ควบคู่กันไป หลักสูตรเปรียบเสมือนเครื่องชี้แนะแนวทางว่าควรจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามที่เรากำหนดไว้

ในการจัดการเรียนการสอนในทุกระดับควรที่จะมีการตรวจสอบว่าหลักสูตรที่กำหนดขึ้นใช้นั้น มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ยังใช้ได้ต่อไปหรือไม่ มีข้อบกพร่องอย่างไรและสามารถแก้ปัญหาได้มากน้อยเพียงใด ดังที่ ชมพันธ์ุ กุญชร ณ อยุธยา (2543, หน้า 2) กล่าวว่า สถาบันการศึกษาทุกแห่งให้หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ หลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัดของผู้เรียนและสังคมในขณะนั้น (ธำรง บัวศรี, 2542, หน้า 187) การพัฒนาหลักสูตรนั้นจะกระทำได้ดีก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา เพราะผลจากการประเมินนั้นจะเป็นตัวบ่งชี้ว่า หลักสูตรควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขตรงไหน และอย่างไร (สมบุญ ชาติพงษ์, 2543, หน้า 28) วิจิตร ศรีสอาน (2544, หน้า 42) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพียงแต่ว่าไม่มีการปฏิบัติเท่าที่ผ่านมา และจากผลการวิจัยนั้นชี้ชัดว่าทุกคน ทุกฝ่ายจะเห็นว่า

ประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร และถ้าทำให้ครบวงจรแล้วจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญ แต่การกระทำที่จะให้บรรลุตามเป้าหมายหรือเอามาใช้ประโยชน์เรื่องการพัฒนาหลักสูตรอย่างเต็มที่นั้น ยังมีได้กระทำให้อยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ จึงจำเป็นต้องพยายามหาทางที่จะดำเนินการต่อไปในเรื่องนี้ (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2543, หน้า 18)

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เนื่องจากสถานศึกษาต้องดำเนินการเขียนหลักสูตรขึ้นใช้เองซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรในสถานศึกษาที่ต้องระดมความคิดในการจัดทำ โดยมุ่งศึกษาการประเมินหลักสูตรว่า การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ปี 2545 นั้น ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และศักยภาพของสถานศึกษา และเพื่อให้ทราบถึงสัมฤทธิ์ผล ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเหมาะสมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยมุ่งเน้นประเมินในส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

1.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา อาคารสถานที่และห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม

1.3 ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความเหมาะสมและปัญหาของการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา

1.4 ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามประเภทของโรงเรียนและระดับช่วงชั้นที่จัดการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้รับทราบผลการประเมินและข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว
2. ผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถานศึกษา
3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำถามในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ซึ่งมีคำถามในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันมีความสอดคล้องอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา อาคารสถานที่และห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม มีความพร้อมอยู่ในระดับใด
3. กระบวนการเกี่ยวกับความเหมาะสมและปัญหาของการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา อยู่ในระดับใด
4. ผลผลิตด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร อยู่ในระดับใด

5. เปรียบเทียบผลการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำแนกตามประเภทของโรงเรียน และครูผู้สอนระดับช่วงชั้น แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามประเภทของโรงเรียน แตกต่างกัน
2. ผลการเปรียบเทียบการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว จำแนกตามครูผู้สอนระดับช่วงชั้น แตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิปปี้ (CIPP Model) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1998, p. 129) เป็นแนวทางในการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ประเมินบริบท ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ประเมินกระบวนการ และประเมินผลผลิต โดยเปรียบเทียบผลการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยจำแนกตามสถานภาพ สรุปกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

<p>ประเภทของโรงเรียน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 (ประถมศึกษา) 2. โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 (ขยายโอกาสทางการศึกษา) 3. โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (มัธยมศึกษา) <p>ครูผู้สอนระดับช่วงชั้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับช่วงชั้นที่ 1 2. ระดับช่วงชั้นที่ 2 3. ระดับช่วงชั้นที่ 3 4. ระดับช่วงชั้นที่ 4
--

ตัวแปรตาม

<p>การประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ใน 4 ด้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านบริบท 2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น 3. ด้านกระบวนการ 4. ด้านผลผลิต
--

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. รูปแบบการประเมิน การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบจำลองซิปป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นแนวทางในการประเมิน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 ในปีการศึกษา 2549 จำแนกเป็นโรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 1,749 คน โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 จำนวน 1,313 คน และโรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 778 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,840 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 159 คน โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 จำนวน 120 คน และโรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 จำนวน 71 คน รวมทั้งสิ้น 350 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

3.1.1 ประเภทของโรงเรียน จำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

3.1.1.1 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 (ประถมศึกษา)

3.1.1.2 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 (ขยายโอกาสทางการศึกษา)

3.1.1.3 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 (มัธยมศึกษา)

3.1.2 ครูผู้สอนระดับช่วงชั้น จำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

3.1.2.1 ระดับช่วงชั้นที่ 1

3.1.2.2 ระดับช่วงชั้นที่ 2

3.1.2.3 ระดับช่วงชั้นที่ 3

3.1.2.4 ระดับช่วงชั้นที่ 4

3.2 ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.2.1 ด้านบริบท ประกอบด้วย

3.2.1.1 ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

3.2.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประกอบด้วย

3.2.2.1 ความพร้อมของสถานศึกษา

3.2.2.2 การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา

3.2.2.3 อาคารสถานที่และห้องเรียน

3.2.2.4 สื่อการเรียนการสอน

3.2.2.5 สภาพแวดล้อม

3.2.3 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย

3.2.3.1 ความเหมาะสมและปัญหาของการบริหารจัดการหลักสูตร

3.2.3.2 กระบวนการเรียนการสอน

3.2.3.3 การวัดผลประเมินผล

3.2.3.4 การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร

3.2.3.5 การสรุปผลการดำเนินงาน

3.2.3.6 การปรับปรุงพัฒนา

3.2.4 ด้านผลผลิต ประกอบด้วย

3.2.4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ และเป็นการกำหนดขอบข่ายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงให้ความหมายแก่คำศัพท์บางคำ ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาในระบบของโรงเรียนแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนไทยดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต และทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และพึ่งตนเองและมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม และให้หมายถึงการศึกษาที่เริ่มจากระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544

3. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

4. การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อหาสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร และผลการใช้หลักสูตร เพื่อใช้บรรยายและประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรอย่างมีระบบ โดยใช้ข้อมูลจำนวนมากจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงคุณภาพของผลผลิตของระบบที่ทำการประเมิน โดยยึดรูปแบบจำลองซิปปี (CIPP Model) ประเมินองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ประเมินบริบท หมายถึง การพิจารณาตัดสินความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

4.2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น หมายถึง การพิจารณาตัดสินความพร้อมของสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา อาคารสถานที่และห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อม

4.3 ประเมินกระบวนการ หมายถึง การพิจารณาตัดสินความเหมาะสมและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา

4.4 ประเมินผลผลิต หมายถึง การพิจารณาตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง ความต้องการหรือความประสงค์ที่หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดไว้

6. การเตรียมความพร้อม หมายถึง การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ในเรื่อง การสร้างความตระหนัก พัฒนาบุคลากร แต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา จัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

7. การจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำในเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดโครงสร้าง หลักสูตร จัดทำสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีรายภาค และกำหนดเวลาเรียน จัดทำ คำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

8. อาคารสถานที่ ห้องเรียน หมายถึง สถานที่จัดให้การศึกษาในความสะอาดและ ความสะอาด รวมถึงจำนวนห้องเรียนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

9. สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุเครื่องใช้ หนังสือ ตำรา และเอกสารต่าง ๆ ที่ ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

10. การบริหารและการจัดการหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีหน้าที่บังคับและส่วนที่ให้เลือกตามความถนัดหรือความสนใจ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ เจตคติที่ดีบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

11. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ชั่วโมงในการสอนและขั้นตอนเทคนิคการสอน จิตวิทยาทางการศึกษาที่ทำให้นักเรียนสนใจ รวมถึงการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนและสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรม

12. การวัดผลประเมินผล หมายถึง การพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับกระบวนการศึกษา ทุกอย่างว่าบรรลุตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้เพียงใด

13. การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตร หมายถึง การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาในระบบทั้งภายในสถานศึกษา และจากภายนอกสถานศึกษา

14. การสรุปผลการดำเนินงาน หมายถึง การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในระบบ เผยแพร่ผลงานให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชน ทราบ ประเมินผลการใช้หลักสูตร นำผลการดำเนินงานเพื่อวางแผนในปีต่อไป

15. การปรับปรุงพัฒนา หมายถึง การนำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหา/ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหาร จัดการหลักสูตรของสถานศึกษาในระบบ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

16. ประเภทของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของสถานศึกษาที่เปิดทำการสอนในระดับต่าง ๆ ของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

16.1 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

16.2 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 1-3 หมายถึง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

16.3 โรงเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2 ที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

17. ครูผู้สอนระดับช่วงชั้น หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว ตามโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

17.1 ช่วงชั้นที่ 1 หมายถึง ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2

17.2 ช่วงชั้นที่ 2 หมายถึง ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2

17.3 ช่วงชั้นที่ 3 หมายถึง ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2

17.4 ช่วงชั้นที่ 4 หมายถึง ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 และเขต 2

18. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลสถานศึกษาให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสระแก้ว ทั้งเขต 1 และเขต 2